

Id publicat	: C-280/25
Numărul de act	: 1
Numărul de registru	: 1328917
Data depunerii	: 10/04/2025
Data înscrierii în registru	: 11/04/2025
Tipul de act	: Cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare Cerere : Procedură accelerată
Referința depunerii efectuate prin intermediul e-Curia	: Actul de procedură : DC222893
Numărul de fișier	: 1
Autorul depunerii	: Ayram Adriana (J364729)

ROMÂNIA

**ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
SECȚIA PENALĂ**

*Sediu permanent: Str. Batiștei nr.25, Sector 2, București
Sediu temporar: Bd. Octavian Goga, nr. 2, tronson III, sector 3, București
E-mail: sp@iccj.ro
Telefon: +4021.310.39.08/09/12, Fax: +4021.310.34.89
Operator de date cu caracter personal / Autorizația nr.17503*

Dosar nr . 810/83/2018

**CERERE DE HOTĂRÂRE PRELIMINARĂ
(ÎN PROCEDURĂ ACCELERATĂ)**

Înalta Curte de Casație și Justiție, din oficiu, față de cele dispuse prin încheierea de ședință din data de 13 martie 2025, în temeiul articolului 267 din Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene (TFUE) și al articolului 105 din Regulamentul de procedură al Curții de Justiție, solicită

CURȚII DE JUSTIȚIE A UNIUNII EUROPENE

a răspunde la următoarele întrebări preliminare, o decizie în acest sens fiind utilă soluționării cauzei interne înregistrate pe rolul instanței sub nr. 810/83/2018:

1. În interpretarea și aplicarea art. 325 din Tratatul de funcționare a Uniunii Europene, art. 1 alin. (1) lit. a) și art. 2 și art. 9 din Convenția elaborată în temeiul art. K.3 din Tratatul privind Uniunea Europeană, privind protejarea intereselor financiare ale Comunităților Europene și art. 49 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, în lipsa unei dispoziții de drept intern care să stabilească o sumă minimă pentru a considera gravă o fraudă care aduce atingere intereselor financiare ale Uniunii Europene, dispozițiile dreptului Uniunii trebuie interpretate în sensul că se consideră gravă o fraudă exclusiv atunci când ea implică o sumă mai mare de 50.000 euro?

2. În ipoteza unui răspuns negativ la întrebarea anterior precizată, prevederile art. 2 TUE, art. 4 alin. (2) și (3) TUE, art. 2 alin. (2) TFUE și art. 325 alin. (1) TFUE și art. 2 alin. (1) din Convenția elaborată în temeiul art. K.3 din TUE astfel cum au fost interpretate prin

Hotărârea Curții, Marea Cameră, pronunțată în cauza C-107/23 PPU [Lin], art. 49 alin. (1), art. 52 alin. (3) și art. 53 din Cartă, trebuie interpretate în sensul că, în cadrul unei proceduri penale având ca obiect infracțiuni privind TVA, instanța națională trebuie să lase neaplicat standardul național de protecție referitor la principiul *lex mitior*, astfel cum rezultă din jurisprudența obligatorie a instanței supreme din acel stat membru, standard potrivit căruia nu au efect întreruptiv de prescripție actele de procedură intervenite înainte de invalidarea dispoziției legislative naționale care reglementează cauzele de întrerupere a termenelor de prescripție a răspunderii penale, atunci când:

a. neaplicarea acestui standard național ar fi incompatibilă cu interzicerea aplicării *lex tertia* – principiu de ordin constituțional;

b. în aplicarea respectivei jurisprudențe naționale, s-ar putea considera că termenul general de prescripție a răspunderii penale s-a împlinit anterior pronunțării Hotărârii Curții – Marea Cameră pronunțată în Cauza C-107/23/PPU [Lin];

c. neaplicarea, în temeiul dreptului Uniunii, a acestui standard național ar avea drept consecință asigurarea unui nivel de protecție a drepturilor fundamentale consacrate de Cartă care nu este echivalent sau comparabil cu protecția asigurată de art. 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului;

d. legea națională nu prevede criterii specifice în baza cărora instanța statului membru să poată evalua, în prealabil, riscul sistemic de impunitate generat de aplicarea acestui standard național în cazul infracțiunilor de fraudă gravă ce aduce atingere intereselor financiare ale Uniunii Europene.

Obiectul litigiului

1. Prin cererea formulată la data de 9 aprilie 2024, Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Oradea a declarat recurs în casăție împotriva deciziei penale nr. 148/A din 21 martie 2024, pronunțată de Curtea de Apel Oradea – Secția penală și pentru cauze cu minori.

2. Recurentul a invocat, în esență, că instanța de apel a dispus în mod greșit o soluție de încetare a procesului penal față de domnul M.G.D., deși în cauză este incidentă Hotărârea Curții de Justiție a Uniunii Europene, Marea Cameră, pronunțată la data de 24 iulie 2023 în cauza C-107/23 Lin și, ca atare, nu este împlinit termenul de prescripție a răspunderii penale pentru fapta de complicitate la evaziune fiscală reținută în sarcina inculpatului sus-menționat. Aceasta deoarece, în cursul urmăririi penale și în faza de cameră preliminară parcursă subsecvent sesizării instanței, au fost efectuate acte de procedură care au întrerupt cursul prescripției răspunderii penale, atât înainte de 25 iunie 2018 (data publicării în Monitorul Oficial a Deciziei Curții Constituționale nr.

297/2018), cât și ulterior datei de 30 mai 2022 (data publicării în Monitorul Oficial a Deciziei Curții Constituționale nr. 358/2022).

3. Subliniind că nu se poate reține un eventual conflict între cele două decizii ale Curții Constituționale anterior menționate, pe de o parte, și Hotărârea Curții de Justiție din data de 24 iulie 2023, prin care s-a stabilit că aplicarea *lex mitior* nu ar trebui să producă efecte și în privința actelor de procedură întocmite anterior datei de 25 iunie 2018, pe de altă parte, Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Oradea a solicitat să se valorifice caracterul obligatoriu al interpretării date dreptului Uniunii prin hotărârea Curții de Justiție și, ca atare, să se dispună admiterea recursului în casație, casarea deciziei și înlăturarea greșitei aplicări a legii.

4. Prin decizia nr. 148/A din 21 martie 2024, Curtea de Apel Oradea – Secția penală și pentru cauze cu minori a soluționat apelul declarat, printre alții, de domnul M.G.D. împotriva sentinței nr. 29 din 24 februarie 2022 pronunțate de Tribunalul Bihor, constatând că a intervenit prescripția răspunderii penale pentru fapta de complicitate la evaziune fiscală în formă continuată reținută în sarcina acestuia, prevăzută de art. 48 din Codul penal rap. la art. 9 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 241/2005 cu aplicarea art. 35 din Codul penal.

5. Acuzația penală a constat, în fapt, în aceea că în perioada 3 mai 2012 – 23 ianuarie 2014, în calitate de administrator la SC Confident Puls SRL Satu Mare și SC MGDSM Plus SRL Satu Mare, în baza unei rezoluții infracționale unice, în mod repetat, domnul M.G.D. a pus la dispoziția domnului B.V., coînculpat în cauză, cu știință, un număr de 12 facturi fiscale aferente unor achiziții fictive, care au fost înregistrate de acesta din urmă în evidențele contabile ale SC Atesa Edificium SRL Bixad, în scopul diminuării bazei impozabile și prejudicierii bugetului de stat. Valoarea prejudiciului cauzat bugetului de stat prin contribuția domnului M.G.D. este de 268.536 lei (echivalentul a 59.304 de euro), din care quantumul TVA este de 163.656 lei (echivalentul a 36.142 de euro).

6. Cererea de recurs în casație formulată de Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Oradea a fost admisă în principiu prin încheierea din 19 septembrie 2024, instanța supremă constatând că sunt îndeplinite formal condițiile de admisibilitate, respectiv recurentul are calitatea procesuală pentru a exercita calea extraordinară de atac, recursul în casație a fost formulat în termenul prevăzut de lege și se întemeiază pe unul dintre cazurile prevăzute expres și limitativ de dispozițiile interne aplicabile, respectiv greșita încetare a procesului penal.

7. Această cerere de recurs în casație face obiectul dosarului în care au fost formulate întrebările preliminare și în cadrul căruia instanța de trimitere este chemată să decidă asupra temeiniciei motivelor invocate și să dispună fie respingerea căii extraordinare de atac, cu consecința menținerii hotărârii atacate, fie admiterea recursului în casație, casarea deciziei prin care s-a dispus

încetarea procesului penal ca urmare a constatării intervenirii prescripției răspunderii penale și rejudecarea cauzei.

Fapte pertinente

8. Deși a fost pronunțată ulterior Hotărârii din 24 iulie 2023 a Curții de Justiție, Lin (C-107/23 PPU, EU:C:2023:606), decizia definitivă împotriva căreia s-a formulat recurs în casație valorifică standardul național referitor la aplicarea legii penale mai favorabile, astfel cum rezultă din Decizia nr. 67/2022 a Înaltei Curți de Casație și Justiție – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept.

9. Ulterior sesizării instanței de casație, în exercitarea atribuțiilor sale legale de asigurare a unei practici judiciare unitare, Înalta Curte de Casație și Justiție a adoptat alte două decizii relevante în materie, ambele obligatorii pentru instanțele naționale, prin care, luând în considerare reperele de interpretare furnizate de Curtea de Justiție prin Hotărârea din data de 24 iulie 2023, Lin (C-107/23 PPU, EU:C:2023:606), a statuat cu privire la obligația instanțelor naționale de a aplica în continuare standardul național de protecție a drepturilor fundamentale reprezentat de aplicarea retroactivă a legii penale mai favorabile, în interpretarea dată prin Decizia nr. 67/2022 a Înaltei Curți de Casație și Justiție – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept.

10. Astfel, prin *Decizia nr. 37 din data de 17 iunie 2024 a Înaltei Curți de Casație și Justiție – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept* (publicată în Monitorul Oficial Partea I nr. 697 din 18 iulie 2024), s-a stabilit că "instanțele de judecată nu pot lăsa neaplicată dezlegarea chestiunii de drept privitoare la aplicarea principiului *mitior lex* în materia întreruperii cursului prescripției răspunderii penale, dată prin Decizia nr. 67/2022 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, în limitele rezultate din Hotărârea Curții de Justiție a Uniunii Europene pronunțată la 24 iulie 2023 în Cauza C-107/23 PPU (limite prevăzute în dispozitivul hotărârii la pct. 1 teza a II-a)". Prin aceeași decizie, s-a stabilit că "dezlegarea dată prin Decizia nr. 67/2022 a Înaltei Curți de Casație și Justiție se va aplica în condițiile stabilite de aceasta și actelor de procedură efectuate înainte de 25 iunie 2018, data publicării Deciziei nr. 297/2018 a Curții Constituționale".

11. În considerentele acestei decizii, Înalta Curte de Casație și Justiție a reținut, în esență, că, în dreptul pozitiv român, prescripția răspunderii penale - inseparabilă de întreruperea acesteia - este o instituție de drept material, supusă, printre altele, principiului *mitior lex* prevăzut de art. 15 alin. (2) din Constituția României și de art. 5 din Codul penal, astfel cum a statuat instanța supremă și prin Decizia nr. 67/2022, obligatorie. Standardul național de protecție referitor la principiul aplicării retroactive a legii penale mai favorabile, inclusiv în materia întreruperii prescripției răspunderii penale, dă substanță principiului legalității infracțiunii și pedepsei, astfel cum este reglementat de articolul 7 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a

libertăților fundamentale și de articolul 49 din Cartă și asigură o protecție mai largă, impunându-se aplicarea acestuia cu prioritate.

12. S-a reținut, de asemenea, că obligația impusă instanțelor naționale prin Hotărârea Lin are drept consecință asigurarea unui nivel de protecție care nu este echivalent sau comparabil cu protecția asigurată de articolul 7 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, întrucât, în procesul de evaluare a compatibilității normelor de drept intern cu dreptul Uniunii în domeniul protecției intereselor financiare ale acesteia din urmă, Curtea de Justiție a avut în vedere informațiile și explicațiile instanței de trimitere, care au reflectat deficitar și, pe alocuri, eronat, situația juridică rezultată din deciziile naționale referitoare la principiul legalității incriminării și pedepsei și la efectele pe care le produc deciziile Curții Constituționale în cauzele *pendinte*. Lăsarea neaplicată a dezlegării date prin Decizia nr. 67/2022 ar implica, prin urmare, atât încălcarea dreptului fundamental al legalității incriminării și pedepsei, astfel cum se reflectă în ordinea juridică națională, cât și a securității juridice, creând premisele aplicării diferențiate a tratamentului juridic al concursului de legi în timp, în funcție de natura infracțiunii, după cum aceasta este o infracțiune care aduce atingere intereselor financiare ale Uniunii sau o altă infracțiune.

13. În fine, s-a reținut că, în condițiile în care instanțele nu dispun de criterii predefinite de legiuitor, pe baza cărora să poată aprecia riscul sistemic de impunitate existent într-un număr semnificativ de cauze, aprecierea oricărei instanțe asupra criteriilor de stabilire a unui astfel de risc ar echivala cu arogarea unor atribuții care aparțin puterii legislative, contrar principiului separației puterilor în stat.

14. Ulterior, prin *Decizia nr. 16 din data de 16 septembrie 2024 a Înaltei Curți de Casație și Justiție – Completul pentru soluționarea recursului în interesul legii* (publicată în Monitorul Oficial Partea I nr. 1229 din 6 decembrie 2024), s-a stabilit că "actele de procedură emise anterior datei de 25 iunie 2018 (data publicării în Monitorul Oficial al României a Deciziei Curții Constituționale nr. 297/2018) au efect întreruptiv al prescripției răspunderii penale, indiferent de valoarea prejudiciului, fără a fi necesară evaluarea în concret a unui risc sistemic de impunitate, în toate cauzele având ca obiect infracțiuni contra intereselor financiare ale Uniunii Europene și infracțiuni de corupție, numai dacă legea penală mai favorabilă stabilită în mod global potrivit Deciziei Curții Constituționale nr. 265 din 6 mai 2014 este Codul penal sau legislația specială conținând dispoziții penale, în forma în vigoare între 1 februarie 2014 și 24 iunie 2018".

15. Prin această ultimă decizie s-a stabilit, de asemenea, că "actele de procedură pentru care există obligația legală de a fi comunicate suspectului sau inculpatului ulterior datei de 30 mai 2022 întrerup curgerea termenului de prescripție a răspunderii penale numai cu privire la faptele comise începând cu data de 30 mai 2022 ori cu privire la faptele săvârșite anterior, numai dacă legea penală

mai favorabilă stabilită în mod global potrivit Deciziei Curții Constituționale nr. 265 din 6 mai 2014 este Codul penal sau legislația specială conținând dispoziții penale, în forma în vigoare începând cu data de 30 mai 2022”.

16. În considerentele deciziei sus-menționate, Înalta Curte de Casație și Justiție a reținut, în esență, că, în conformitate cu jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, revine instanțelor de judecată competența de a determina și de a aplica prevederile Convenției europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și ale jurisprudenței pertinente în interpretarea drepturilor inderogabile, atunci când în privința acestor drepturi există o neconcordanță între standardul de protecție conferit de Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, astfel cum a fost interpretată de Curtea de Justiție, pe de o parte, și Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, pe de altă parte, în sensul că primul este inferior celui din urmă.

17. Principiul legalității incriminării, al retroactivității legii penale mai favorabile și al neretroactivității legii penale mai severe fac parte din categoria drepturilor inderogabile, ce țin de tradițiile constituționale ale statelor membre.

18. Or, cu privire la mecanismul de aplicare a legii penale mai favorabile în dreptul național, prin Decizia nr. 265 din 6 mai 2014, Curtea Constituțională a statuat asupra necesității aplicării globale a legii penale mai favorabile, ceea ce implică alegerea, dintre legile succesive și utilizând criteriul aprecierii *in concreto*, a unei singure legi penale aplicabile, cea mai favorabilă. Doar în aceste condiții se poate evita impunerea unui tratament juridic diferențiat în ipoteza unor infracțiuni concurente (de pildă, prin reținerea existenței unor cauze de întrerupere a prescripției răspunderii penale în cazul fraudelor relative la plata TVA, dar, totodată, a inexistenței unor astfel de cauze în privința fraudelor relative la impozitul pe profit, acestea din urmă neavând legătură cu bugetul Uniunii) ori crearea unui dublu standard în materia drepturilor fundamentale, care să conducă la determinarea unei pedepse nelegale.

19. Prin urmare, și ulterior pronunțării Hotărârii Lin, pentru a stabili care acte de procedură au efect întreruptiv de prescripție anterior datei de 28 iunie 2018, instanțele române trebuie să determine în mod global legea penală mai favorabilă și să evite realizarea unei *lex tertia*.

20. Prin aceeași decizie, s-a subliniat că, fiind o instituție de drept penal substanțial, prescripția răspunderii penale constituie unul dintre criteriile ce trebuie avute în vedere pentru aplicarea globală a legii penale mai favorabile și trebuie evaluată în contextul mecanismului creat prin Decizia nr. 265 din 6 mai 2014 a Curții Constituționale, în scopul evitării *lex tertia* și în considerarea regulilor ce decurg din principiul *mitior lex*. De vreme ce, în perioada 28 iunie 2018 – 30 mai 2022, termenele de prescripție a răspunderii penale au curs fără posibilitatea unor întreruperi, lăsarea neaplicată a jurisprudenței Curții Constituționale ar avea ca efect reactivarea răspunderii

penale după expirarea termenelor de prescripție aplicabile, în temeiul unei legi penale ulterioare mai severe, ajungându-se, astfel, la încălcarea articolului 7 paragraful 1 din Convenția europeană.

21. În fine, s-a subliniat că, în absența unor criterii clare, în baza cărora riscul sistemic de impunitate să poată fi evaluat de instanțele naționale cărora, în temeiul dreptului Uniunii, le este impusă obligația de a lăsa neaplicată jurisprudența națională, aplicarea de către aceste instanțe a unui astfel de concept abstract, neclarificat în lege, ar fi de natură a încălca principiul legalității incriminării și pedepsei, așa cum este garantat de articolul 7 din Convenția europeană.

Dispoziții pertinente ale dreptului Uniunii Europene

22. Instanța de trimitere apreciază că, în cauză, sunt aplicabile dispozițiile art. 2 și art. 4 alin. (2) și (3) TUE, art. 2 alin. (2) și art. 325 alin. (1) TFUE, art. 1 alin. (1), art. 2 și art. 9 din Convenția elaborată în temeiul articolului K.3 din TUE, privind protejarea intereselor financiare ale Comunităților Europene, precum și art. 49 alin. (1), art. 52 alin. (3) și art. 53 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, potrivit cărora:

Articolul 2 TUE

"Uniunea se întemeiază pe valorile respectării demnității umane, libertății, democrației, egalității, statului de drept, precum și pe respectarea drepturilor omului, inclusiv a drepturilor persoanelor care aparțin minorităților. Aceste valori sunt comune statelor membre într-o societate caracterizată prin pluralism, nediscriminare, toleranță, justiție, solidaritate și egalitate între femei și bărbați."

Articolul 4 alineatele (2) și (3) TUE

"(2) Uniunea respectă egalitatea statelor membre în raport cu tratatele, precum și identitatea lor națională, inerentă structurilor lor fundamentale politice și constituționale, inclusiv în ceea ce privește autonomia locală și regională. Aceasta respectă funcțiile esențiale ale statului și, în special, pe cele care au ca obiect asigurarea integrității sale teritoriale, menținerea ordinii publice și apărarea securității naționale. (...)

(3) În temeiul principiului cooperării loiale, Uniunea și statele membre se respectă și se ajută reciproc în îndeplinirea misiunilor care decurg din tratate.

Statele membre adoptă orice măsură generală sau specială pentru asigurarea îndeplinirii obligațiilor care decurg din tratate sau care rezultă din actele instituțiilor Uniunii.

Statele membre facilitează îndeplinirea de către Uniune a misiunii sale și se abțin de la orice măsură care ar putea pune în pericol realizarea obiectivelor Uniunii."

Articolul 2 alineatul (2) TFUE

"(2) În cazul în care tratatele atribuie Uniunii o competență partajată cu statele membre într-un domeniu determinat, Uniunea și statele membre pot legisla și adopta acte obligatorii din

punct de vedere juridic în acest domeniu. Statele membre își exercită competența în măsura în care Uniunea nu și-a exercitat competența. Statele membre își exercită din nou competența în măsura în care Uniunea a hotărât să înceteze să și-o mai exercite.”

Articolul 325 alineatul (1) TFUE

„(1) Uniunea și statele membre combat fraudă și orice altă activitate ilegală care aduce atingere intereselor financiare ale Uniunii prin măsuri luate în conformitate cu prezentul articol, măsuri care descurajează fraudele și oferă o protecție efectivă în statele membre, precum și în instituțiile, organele, oficiile și agențiile Uniunii.”

Articolul 1 alineatul (1) din Convenția PIF

„(1) În sensul prezentei convenții, constituie fraudă care aduce atingere intereselor financiare ale Comunităților Europene:

a) în materie de cheltuieli, orice act sau omisiune cu intenție cu privire la:

- folosirea sau prezentarea unor declarații sau documente false, inexacte sau incomplete care au ca efect perceperea sau reținerea pe nedrept de fonduri care provin din bugetul general al Comunităților Europene sau din bugetele gestionate de Comunitățile Europene sau în numele acestora,

- necomunicarea unei informații cu încălcarea unei obligații specifice, având același efect,

- [...]”

(b) în materie de venituri, orice acțiune sau omisiune intenționată cu privire la:

- folosirea sau prezentarea unor declarații sau documente false, inexacte sau incomplete, care au ca efect diminuarea ilegală a resurselor bugetului general al Comunităților Europene sau ale bugetelor gestionate de Comunitățile Europene sau în numele acestora;

- [...]”

Articolul 2 din Convenția PIF, Sancțiuni

„(1) Fiecare stat membru ia măsurile necesare pentru a se asigura că comportamentele menționate la articolul 1, precum și complicitatea, instigarea sau tentativa la comportamentele menționate la articolul 1 alineatul (1) se pedepsesc cu sancțiuni penale efective, proporționale și disuasive, inclusiv, cel puțin în cazurile de fraudă gravă, cu pedepse privative de libertate care pot duce la extrădare, înțelegându-se că trebuie considerată fraudă gravă oricare fraudă care implică o sumă minimă care urmează să fie stabilită de fiecare stat membru. Această sumă minimă nu poate fi stabilită la o sumă mai mare de 50 000 [de euro].

(2) Cu toate acestea, un stat membru poate să prevadă, pentru cazurile de fraudă minoră care implică o sumă totală mai mică de 4000 ECU și care nu prezintă, în conformitate cu legislația sa, circumstanțe speciale grave, sancțiuni de altă natură decât cele prevăzute la alineatul (1).

(3) Consiliul Uniunii Europene, hotărând în unanimitate, poate modifica suma menționată la alineatul (2).

Articolul 9 din Convenția PIF, Dispoziții interne

"Niciuna dintre dispozițiile prezentei convenții nu împiedică statele membre să adopte dispoziții de drept intern care depășesc obligațiile care decurg din prezenta convenție".

Articolul 49 alineatul (1) din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, Principiile legalității și proporționalității infracțiunilor și pedepselor

"(1) Nimeni nu poate fi condamnat pentru o acțiune sau omisiune care, în momentul săvârșirii, nu constituia infracțiune potrivit dreptului intern sau dreptului internațional. De asemenea, nu se poate aplica o pedeapsă mai mare decât cea aplicabilă la momentul săvârșirii infracțiunii. În cazul în care, ulterior săvârșirii infracțiunii, legea prevede o pedeapsă mai ușoară, se aplică aceasta din urmă."

Articolul 52 alineatul (3) din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, Întinderea și interpretarea drepturilor și principiilor

"(3) În măsura în care prezenta carte conține drepturi ce corespund unor drepturi garantate prin Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, înțelesul și întinderea lor sunt aceleași ca și cele prevăzute de convenția menționată. Această dispoziție nu împiedică dreptul Uniunii să confere o protecție mai largă."

Articolul 53 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, Nivelul de protecție

"Niciuna dintre dispozițiile prezentei carte nu poate fi interpretată ca restrângând sau aducând atingere drepturilor omului și libertăților fundamentale recunoscute, în domeniile de aplicare corespunzătoare, de dreptul Uniunii și dreptul internațional, precum și de convențiile internaționale la care Uniunea sau toate statele membre sunt părți, și în special Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, precum și prin constituțiile statelor membre."

Dispoziții naționale aplicabile. Jurisprudență națională pertinentă

23. Dispozițiile interne aplicabile în cauză se regăsesc în Constituția României, în Codul penal, în Codul de procedură penală, precum și în Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale.

Articolul 20 din Constituția României, Tratatul internațional privind drepturile omului

"(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile cetățenilor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și celelalte tratate la care România este parte."

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și legile interne, au prioritate reglementările internaționale, cu excepția cazului în care Constituția sau legile interne conțin dispoziții mai favorabile.”

Articolul 5 din Codul penal, Aplicarea legii penale mai favorabile până la judecarea definitivă a cauzei

”(1) În cazul în care de la săvârșirea infracțiunii până la judecarea definitivă a cauzei au intervenit una sau mai multe legi penale, se aplică legea mai favorabilă.

(2) Dispozițiile alin. (1) se aplică și actelor normative ori prevederilor din acestea declarate neconstituționale, precum și ordonanțelor de urgență aprobate de Parlament cu modificări sau completări ori respinse, dacă în timpul cât acestea s-au aflat în vigoare au cuprins dispoziții penale mai favorabile.”

Articolul 36 alin. (1) din Codul penal, Pedeapsa pentru infracțiunea continuată și infracțiunea complexă

”(1) Infracțiunea continuată se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită, al cărei maxim se poate majora cu cel mult 3 ani în cazul pedepsei închisorii, respectiv cu cel mult o treime în cazul pedepsei amenzii.”

Articolul 438 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală, Cazurile în care se poate face recurs în casație

”1) „Hotărârile sunt supuse casării în următoarele cazuri:

(...) 8. în mod greșit s-a dispus încetarea procesului penal.

(2) Cazurile prevăzute la alin. (1) pot constitui temei al casării hotărârii doar dacă nu au fost invocate pe calea apelului sau în cursul judecării apelului ori dacă, deși au fost invocate, au fost respinse sau instanța a omis să se pronunțe asupra lor.”

Articolul 447 din Codul de procedură penală, Verificarea legalității hotărârii

”Instanța este obligată să se pronunțe asupra tuturor cazurilor de recurs în casație invocate prin cerere de procuror sau de părți, verificând exclusiv legalitatea hotărârii atacate.”

Articolul 471 alin. (1) din Codul de procedură penală

”(1) Pentru a se asigura interpretarea și aplicarea unitară a legii de către toate instanțele judecătorești, (...) colegiile de conducere ale curților de apel (...) au îndatorirea să ceară Înaltei Curți de Casație și Justiție să se pronunțe asupra chestiunilor de drept care au fost soluționate diferit de instanțele judecătorești.”

Articolul 474 alin. (4) din Codul de procedură penală

”(4) Dezlegarea dată problemelor de drept judecate este obligatorie pentru instanțe de la data publicării deciziei în Monitorul Oficial al României, Partea I.”

Articolul 475 din Codul de procedură penală

Dacă în cursul judecății un complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului, investit cu soluționarea cauzei în ultimă instanță, constatând că există o chestiune de drept de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei respective și asupra căreia Înalta Curte de Casație și Justiție nu a statuat printr-o hotărâre prealabilă sau printr-un recurs în interesul legii și nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare, va putea solicita Înaltei Curți de Casație și Justiție să pronunțe o hotărâre prin care să dea o rezolvare de principiu chestiunii de drept cu care a fost sesizată”.

Articolul 477 alin. (3) din Codul de procedură penală

”(4) Dezlegarea dată chestiunilor de drept este obligatorie pentru instanțe de la data publicării deciziei în Monitorul Oficial al României, Partea I.”

Articolul 9 din Legea nr. 241/2005 (publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 672 din 27 iulie 2005, modificată prin Legea nr. 50/2013, publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 146 din 19 martie 2013) – **forma în vigoare la data de 23 ianuarie 2014**

”(1) Constituie infracțiuni de evaziune fiscală și se pedepsesc cu închisoare de la 2 ani la 8 ani și interzicerea unor drepturi următoarele fapte săvârșite în scopul sustragerii de la îndeplinirea obligațiilor fiscale:

(...) c) evidențierea, în actele contabile sau în alte documente legale, a cheltuielilor care nu au la bază operațiuni reale ori evidențierea altor operațiuni fictive;

(2) Dacă prin faptele prevăzute la alin. (1) s-a produs un prejudiciu mai mare de 100.000 euro, în echivalentul monedei naționale, limita minimă a pedepsei prevăzute de lege și limita maximă a acesteia se majorează cu 5 ani.

(3) Dacă prin faptele prevăzute la alin. (1) s-a produs un prejudiciu mai mare de 500.000 euro, în echivalentul monedei naționale, limita minimă a pedepsei prevăzute de lege și limita maximă a acesteia se majorează cu 7 ani.”

Articolul 9 din Legea nr. 241/2005, modificată prin Legea nr. 126/2004 (publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 437 din 13 mai 2004) – **forma în vigoare în prezent**

”(1) Constituie infracțiuni de evaziune fiscală și se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 10 ani și interzicerea unor drepturi sau cu amendă următoarele fapte săvârșite în scopul sustragerii de la îndeplinirea obligațiilor fiscale:

c) evidențierea, în actele contabile, în factura electronică sau în alte documente legale, a cheltuielilor care nu au la bază operațiuni reale ori evidențierea altor operațiuni fictive;

2) Dacă prin faptele prevăzute la alin. (1) s-a produs un prejudiciu mai mare de 500.000 euro, în echivalentul monedei naționale, limita minimă a pedepsei prevăzute de lege și limita maximă a acesteia se majorează cu 3 ani.

3) *Dacă prin faptele prevăzute la alin. (1) s-a produs un prejudiciu mai mare de 1.000.000 euro, în echivalentul monedei naționale, limita minimă a pedepsei prevăzute de lege și limita maximă a acesteia se majorează cu 5 ani.*”

24. Prin **Decizia nr. 265 din 6 mai 2014 a Curții Constituționale** (publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 372 din 20 mai 2014), s-a admis excepția de neconstituționalitate și s-a constatat că *dispozițiile art. 5 din Codul penal sunt constituționale în măsura în care nu permit combinarea prevederilor din legi succesive în stabilirea și aplicarea legii penale mai favorabile*. În considerentele acestei decizii, Curtea Constituțională a reținut că dispozițiile art. 5 din Codul penal, în interpretarea care permite instanțelor de judecată, în determinarea legii penale mai favorabile, să combine dispozițiile Codului penal din 1969 cu cele ale actualului Cod penal, contravin dispozițiilor constituționale ale art. 1 alin. (4) privind separația și echilibrul puterilor în stat, precum și ale art. 61 alin. (1) privind rolul Parlamentului de unică autoritate legiuitoare a țării (pct. 42).

25. Instanța de trimitere apreciază pertinente și **Decizia nr. 37 din data de 17 iunie 2024 a Înaltei Curți de Casație și Justiție – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept și Decizia nr. 16 din data de 16 septembrie 2024 a Înaltei Curți de Casație și Justiție – Completul pentru soluționarea recursului în interesul legii**, ale căror considerente relevante au fost expuse în partea introductivă a prezentei cereri.

Motivele care au determinat instanța să formuleze cererea de decizie preliminară

26. Prin intermediul celei dintâi întrebări preliminare formulate, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă art. 325 din TFUE, art. 1 alin. (1), art. 2 și art. 9 din Convenția elaborată în temeiul art. K.3 din Tratatul privind Uniunea Europeană, privind protejarea intereselor financiare ale Comunităților Europene, citite în lumina principiului legalității infracțiunilor și pedepselor consacrat de Cartă, trebuie interpretate în sensul că, în lipsa unei dispoziții de drept intern care să stabilească o sumă minimă pentru a considera gravă o fraudă care aduce atingere intereselor financiare ale Uniunii Europene, o fraudă în materie de TVA trebuie considerată gravă ~~exclusiv~~ atunci când ea implică o sumă mai mare de 50.000 de euro.

27. În jurisprudența Curții de Justiție s-a statuat constant că art. 325 alin. (1) TFUE obligă statele membre să combată fraudă și orice altă activitate ilegală care aduce atingere intereselor financiare ale Uniunii prin măsuri efective și disuasive. Întrucât resursele proprii ale Uniunii cuprind, printre altele, potrivit art. 2 alin. (1) lit. b) din Decizia 2007/436, veniturile din aplicarea unei cote uniforme a bazelor armonizate de evaluare a TVA-ului, stabilite în conformitate cu normele Uniunii, există o legătură directă între colectarea veniturilor din TVA cu respectarea dreptului Uniunii aplicabil și punerea la dispoziția bugetului Uniunii a resurselor TVA corespunzătoare, de vreme ce orice lacună în colectarea celor dintâi se poate afla la originea unei

reduceri a celor din urmă (Hotărârea din 26 februarie 2013, Akerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105, punctul 26, Hotărârea din 5 decembrie 2017, M.A.S și M.B., C-42/17, EU:C:2017:936, punctul 31).

28. Totodată, s-a statuat în sensul că, pentru a garanta perceperea integralității încasărilor din TVA și, prin aceasta, protecția intereselor financiare ale Uniunii, statele membre dispun de libertate de alegere în ceea ce privește sancțiunile aplicabile, care pot lua forma unor sancțiuni administrative, a unor sancțiuni penale sau a unei combinații a celor două. Cu toate acestea, statele membre sunt obligate, în conformitate cu art. 325 alin. (1) TFUE, să se asigure că situațiile de fraudă gravă sau de altă activitate ilegală gravă, care aduce atingere intereselor financiare ale Uniunii, sunt pasibile de sancțiuni penale care au un caracter efectiv și disuasiv (Hotărârea din 2 mai 2018, Scialdone, C-574/15, EU:C:2018:295, punctele 34-35, Hotărârea din 8 septembrie 2015, Taricco și alții, C-105/14, EU:C:2015:555, pct. 39, Hotărârea din 24 iulie 2023, Lin, C-107/23 PPU, EU:C:2023:606, pct. 84).

29. În plus, libertatea de alegere a statelor membre este limitată de Convenția PIF, care impune acestora obligații în materie penală. Astfel cum rezultă din articolele 1 și 2 din convenția menționată, aceleași state membre au obligația, pe de o parte, să califice drept infracțiuni comportamentele care constituie o fraudă care aduce atingere intereselor financiare ale Uniunii și, pe de altă parte, să se asigure că aceste comportamente, inclusiv fraudele în materie de TVA, sunt pasibile de sancțiuni penale efective, proporționate și disuasive, care includ, cel puțin în cazurile de fraudă gravă, și anume cele care implică o sumă minimă care nu poate fi stabilită de statele membre la mai mult de 50.000 de euro, pedepse privative de libertate (Hotărârea din 2 mai 2018, Scialdone, C-574/15, EU:C:2018:295, punctul 36, Hotărârea din 13 octombrie 2022, MC, C-1/21 EU:C:2022:788, punctul 43, Hotărârea din 24 iulie 2023, Lin, C-107/23 PPU, EU:C:2023:606, punctul 85).

30. În interpretarea, printre altele, a articolului 325 alin. (1) TFUE, Curtea de Justiție a admis că urmărirea penală pentru o fraudă fiscală implicând o sumă mai mică de 50.000 de euro constituie o punere în aplicare a dreptului Uniunii (Hotărârea din 26 februarie 2013, Akerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105, punctul 27).

31. Curtea de Justiție nu a avut, însă, ocazia de a se pronunța, într-o situație precum cea incidentă în litigiul principal, și cu privire la interpretarea articolului 2 alin. (1) și a articolului 9 din Convenția PIF, norme pe care instanța de trimitere le apreciază în mod particular pertinente, în special sub aspectul marjei de apreciere de care se bucură statele membre atunci când adoptă dispoziții de drept intern prin care își îndeplinesc obligațiile ce decurg din articolul 2 alin. (1) din Convenția PIF.

32. Față de jurisprudența anterioară a Curții în interpretarea dispozițiilor apreciate relevante de instanța de trimitere și prin raportare la obiectul cauzei și la faptele pertinente, răspunsul la prima întrebare preliminară este necesar, așadar, pentru a lămuri dacă, în temeiul art. 325 alin. (1) TFUE, art. 1 alin. (1) și art. 2 alin. (1) din Convenția PIF, în lipsa unei dispoziții de drept intern care să stabilească o sumă minimă pentru a considera gravă o fraudă care aduce atingere intereselor financiare ale Uniunii Europene, o fraudă în materie de TVA de natura celei ce face obiectul litigiului principal, săvârșită în condițiile agravante specifice infracțiunii continuate, dar care vizează o valoare a TVA de 163.656 lei (echivalentul a 36.142 de euro), ar trebui considerată gravă exclusiv atunci când ea ar implica o sumă mai mare de 50.000 de euro.

33. În ipoteza în care Curtea de Justiție ar considera că dreptul Uniunii se opune ca o fraudă în materie de TVA de natura celei reținute în sarcina domnului M.G.D. să poată fi considerată gravă exclusiv atunci când implică o astfel de sumă minimă, instanței de trimitere îi va reveni obligația subsecventă de a individualiza și de a aplica în ansamblu normele de drept al Uniunii pertinente, inclusiv cele referitoare la prescripția răspunderii penale, a căror interpretare face obiectul celei de-a doua întrebări preliminare.

34. Prin intermediul celei de-a doua întrebări preliminare formulate, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă prevederile art. 2 TUE, art. 4 alin. (2) și (3) TUE, art. 2 alin. (2) TFUE și art. 325 alin. (1) TFUE și art. 2 alin. (1) din Convenția PIF astfel cum au fost interpretate prin Hotărârea Curții, Marea Cameră, din 24 iulie 2023, Lin (C-107/23 PPU, EU:C:2023:606), art. 49 alin. (1), art. 52 alin. (3) și art. 53 din Cartă, trebuie interpretate în sensul că, în cadrul unei proceduri penale având ca obiect fraude vizând TVA, instanța națională trebuie să lase neaplicat standardul național de protecție referitor la principiul *lex mitior*, astfel cum rezultă acesta din Decizia nr. 37/2024 și din Decizia nr. 16/2024 ale instanței supreme – ambele obligatorii pentru instanțele naționale – standard potrivit căruia recunoașterea efectului întreruptiv de prescripție al actelor de procedură intervenite înainte de invalidarea dispoziției legislative naționale care reglementează cauzele de întrerupere a termenelor de prescripție a răspunderii penale este incompatibilă cu interzicerea aplicării *lex tertia*, principiu de ordin constituțional, și ar avea drept consecință asigurarea unui nivel de protecție a drepturilor fundamentale consacrate de Cartă care nu este echivalent sau comparabil cu protecția asigurată de art. 7 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

35. Instanța de trimitere apreciază necesară, de asemenea, interpretarea normelor de drept al Uniunii anterior menționate și din dubla perspectivă particulară a unei eventuale obligații a instanței naționale de a lăsa neaplicat acest standard național de protecție inclusiv atunci când, în acord cu cele două decizii obligatorii ale Înaltei Curți de Casație și Justiție, s-ar putea considera, pe de o parte, că termenul general de prescripție a răspunderii penale s-a împlinit anterior pronunțării

Hotărârii din 24 iulie 2023, Lin (C-107/23 PPU, EU:C:2023:606) și, pe de altă parte, că, în absența unor criterii predefinite de legiuitor pe baza cărora instanțele naționale să poată aprecia asupra riscului sistemic de impunitate într-un număr semnificativ de cauze, o eventuală aplicare de către instanțe a acestui concept ar conduce la încălcarea principiului legalității incriminării și pedepsei garantat de art. 7 din Convenția europeană.

36. Conform unei jurisprudențe constante a Curții de Justiție, principiul supremației dreptului Uniunii consacră prevalența acestuia asupra dreptului statelor membre. Acest principiu impune, prin urmare, tuturor entităților statelor membre să dea efect deplin normelor de drept al Uniunii, întrucât dreptul statelor membre nu poate aduce atingere efectului recunoscut acestor norme pe teritoriul statelor menționate și, prin urmare, nici unității și eficacității dreptului Uniunii. Efectele asociate principiului supremației dreptului Uniunii se impun tuturor organelor unui stat membru, fără ca în special dispozițiile interne, inclusiv de ordin constituțional, să poată împiedica acest lucru (Hotărârea din 18 mai 2021, Asociația Forumul Judecătorilor din România, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 și C-397/19, EU:C:2021:393 punctele 244, 245 și jurisprudența citată, Hotărârea din 22 februarie 2022, RS, C-430/21 EU:C:2022:99, punctul 51 și jurisprudența citată).

37. Deoarece Curtea de Justiție deține o competență exclusivă pentru a furniza interpretarea definitivă a dreptului Uniunii, ei îi revine, în exercitarea acestei competențe, sarcina de a preciza întinderea principiului supremației dreptului Uniunii în raport cu dispozițiile relevante ale acestui drept, astfel încât această întindere nu poate depinde nici de interpretarea unor dispoziții ale dreptului național, nici de interpretarea unor dispoziții ale dreptului Uniunii reținută de o instanță națională care nu corespunde interpretării Curții (Hotărârea din 22 februarie 2022, RS, C-430/21 EU:C:2022:99, punctul 52 și jurisprudența citată).

38. Interpretarea pe care Curtea o dă unei norme a dreptului Uniunii în exercitarea competenței pe care i-o conferă articolul 267 TFUE lămurește și precizează, atunci când este necesar, semnificația și domeniul de aplicare ale acestei norme, astfel cum trebuie sau cum ar fi trebuit să fie înțeleasă și aplicată de la momentul intrării sale în vigoare. Instanța națională este ținută de o hotărâre pronunțată cu titlu preliminar de Curte în ceea ce privește interpretarea dreptului Uniunii; efectul util al articolului 267 TFUE ar fi diminuat dacă instanța națională ar fi împiedicată să aplice imediat dreptul Uniunii în conformitate cu decizia sau cu jurisprudența Curții (Hotărârea din 5 aprilie 2016, PFE, C-689/13, EU:C:2016:199, punctele 38, 39).

39. În privința înțelesului ce trebuie atribuit articolului 325 alin. (1) TFUE și articolului 2 alin. (1) din Convenția PIF în raport cu standardul național de protecție referitor la principiul aplicării retroactive a legii penale mai favorabile în materia întreruperii prescripției, Curtea de Justiție a statuat, prin Hotărârea din 24 iulie 2023, Lin (C-107/23 PPU, EU:C:2023:606, punctele

123,124), că instanțele naționale nu pot, în cadrul procedurilor prin care se urmărește sancționarea pe plan penal a infracțiunilor de fraudă gravă care aduce atingere intereselor financiare ale Uniunii, să aplice acest ultim standard național pentru a repune în discuție întreruperea termenului de prescripție a răspunderii penale prin acte de procedură intervenite înainte de 25 iunie 2018, data publicării Deciziei nr. 297/2018 a Curții Constituționale, în caz contrar, aplicarea standardului național fiind de natură să compromită supremația, unitatea și efectivitatea dreptului Uniunii.

40. În temeiul principiului interpretării conforme a dreptului intern, care este inerent sistemului tratatelor, instanța națională este obligată așadar, în măsura posibilului, să dea dreptului intern o interpretare conformă cu cerințele dreptului Uniunii, astfel cum rezultă din jurisprudența obligatorie a Curții, și să asigure, în cadrul competențelor sale, deplina eficacitate a dreptului Uniunii atunci când judecă litigiul cu care este sesizată.

41. Principiul interpretării conforme a dreptului național cunoaște însă, potrivit jurisprudenței Curții, anumite limite. Obligația instanțelor naționale de a se referi la conținutul dreptului Uniunii atunci când interpretează și aplică normele relevante de drept național este limitată de principiile generale de drept și nu poate fi utilizată ca temei pentru o interpretare *contra legem* a dreptului național (Hotărârea din 9 aprilie 2024, FY, C-582/21, EU:C:2024:282, punctul 63 și jurisprudența citată).

42. În plus, cerința unei interpretări conforme a dreptului național include, printre altele, obligația instanțelor naționale de a modifica, atunci când este cazul, o jurisprudență consacrată, dacă aceasta se întemeiază pe o interpretare a dreptului național incompatibilă cu dreptul Uniunii. Prin urmare, o instanță națională nu poate considera în mod valabil că se află în imposibilitate de a interpreta o dispoziție de drept național în conformitate cu dreptul Uniunii pentru simplul motiv că această dispoziție a fost interpretată, în mod constant, într-un sens care nu este compatibil cu dreptul menționat (Hotărârea din 9 aprilie 2024, FY, C-582/21, EU:C:2024:282, punctul 65 și jurisprudența citată).

43. În orice caz, Curtea de Justiție a subliniat că o instanță națională sesizată cu un litigiu în care este incident dreptul Uniunii al cărui înțeles sau întindere nu îi sunt clare sau care consideră că o dispoziție națională este contrară dreptului Uniunii, păstrează cea mai largă posibilitate de a sesiza Curtea de Justiție și ea poate sau, după caz, trebuie să sesizeze Curtea cu problemele de interpretare referitoare la dispozițiile dreptului Uniunii în cauză (Hotărârea din 22 iunie 2010, Melki și Abdeli, C-188/10 și C-189/10, EU:C:2010:363, punctul 41, Hotărârea din 26 februarie 2013, Akerberg Fransson, C-617/10, EU:C: 2013:105, punctul 47, Hotărârea din 5 aprilie 2016, PFE, C-689/13, EU:C:2016:199, punctul 32).

44. Instanța de trimitere apreciază că situația juridică ce rezultă din jurisprudența națională obligatorie ulterioară pronunțării Hotărârii din 24 iulie 2023, Lin (C-107/23 PPU, EU:C:2023:606),

se diferențiază sub două aspecte esențiale de situația care a făcut obiectul examinării Curții în această ultimă cauză, aceste diferențe justificând formularea prezentei cereri de interpretare a dreptului Uniunii.

45. Mai întâi, această situație juridică, circumscrisă – în măsura în care Curtea de Justiție va considera astfel – unui domeniu în care se aplică dreptul Uniunii, și anume fraude grave privind TVA, ridică problema măsurii în care dreptul Uniunii se opune aplicării unui standard național de protecție referitor la principiul aplicării retroactive a legii penale mai favorabile în materia întreruperii prescripției răspunderii penale, în componenta ce vizează aplicarea globală a *lex mitior*, cu evitarea realizării unei *lex tertia*, astfel cum s-a conturat acest standard în jurisprudența națională. O atare particularitate a standardului național nu a fost examinată de către Curtea de Justiție prin hotărârea sus-menționată, însă a fost valorificată explicit prin Decizia nr. 16/2024 de către Înalta Curte de Casație și Justiție, atunci când aceasta din urmă a statuat în mod obligatoriu că și ulterior Hotărârii din 24 iulie 2023, Lin (C-107/23 PPU, EU:C:2023:606), instanțele naționale trebuie să recunoască efectul întreruptiv al actelor de procedură efectuate anterior datei de 25 iunie 2018, în condițiile stabilite prin Decizia nr. 265/2014 a Curții Constituționale.

46. În al doilea rând, această nouă situație juridică ridică explicit problema compatibilității standardului de protecție ce corespunde cerințelor dreptului Uniunii, astfel cum a fost interpretat de Curtea de Justiție prin Hotărârea din 24 iulie 2023, Lin (C-107/23 PPU, EU:C:2023:606, punctul 123), cu standardul consacrat de articolul 7 din Convenția europeană. Atât Decizia nr. 37/2024, cât și Decizia nr. 16/2024 pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție reflectă concluzia că obligațiile impuse instanțelor în temeiul dreptului Uniunii, într-un domeniu în care se aplică acest drept, vor genera consecința de a nu asigura protecția drepturilor fundamentale de o manieră echivalentă sau comparabilă cu protecția asigurată de Convenție și, prin urmare, o protecție deficitară.

47. În opinia instanței de trimitere, această nouă situație juridică ce decurge din jurisprudența națională ridică așadar, prioritar, probleme distincte de interpretare a însuși dreptului Uniunii, a căror clarificare este necesară instanței de trimitere în vederea asigurării efectului deplin al dreptului Uniunii într-un litigiu vizând fraude în materie de TVA, în care se ridică problema intervenirii prescripției răspunderii penale în concordanță cu un standard național izvorât din jurisprudență.

48. Astfel, o nouă interpretare preliminară este necesară, în primul rând, deoarece, condiționând intervenirea efectului întreruptiv de prescripție al actelor de procedură efectuate anterior datei de 25 iunie 2018 de stabilirea prealabilă a caracterului mai favorabil al legii penale incidente în respectiva perioadă, jurisprudența națională subordonează aplicarea dreptului Uniunii, astfel cum a fost interpretat prin Hotărârea din 24 iulie 2023 a Curții de Justiție, unei cerințe suplimentare. Or, o astfel de cerință suplimentară nu a făcut obiectul examinării Curții, atunci când

aceasta din urmă a statuat asupra înțelesului ce trebuie atribuit articolului 325 alin. (1) TFUE și articolului 2 alin. (1) din Convenția PIF.

49. Această cerință inerentă standardului național prezintă, însă, riscul de a face inaplicabilă *de facto* interpretarea dată dreptului Uniunii prin anterior menționata hotărâre, deoarece în nicio situație concretă, previzibilă, legea penală anterioară datei de 25 iunie 2018, care prevedea întreruperea termenelor de prescripție cu consecința împlinirii lor după trecerea unui interval mai lung de timp, nu ar putea fi caracterizată ca fiind, în ansamblu, mai favorabilă decât legea aplicabilă în intervalul 25 iunie 2018 – 30 mai 2022, în care nu a existat în fondul activ al legislației vreun caz de întrerupere a prescripției răspunderii penale și în temeiul căreia prescripția ar interveni după trecerea unui interval mai scurt de timp.

50. În al doilea rând, pentru a considera că standardul național de protecție corespunzător principiului aplicării retroactive a *lex mitior* corespunde unui standard superior, astfel cum este garantat de articolul 7 din Convenția europeană, instanța de trimitere ar trebui să plece de la premisa – desprinsă explicit din jurisprudența națională – că obligația impusă instanțelor naționale în temeiul dreptului Uniunii, astfel cum a fost interpretat prin Hotărârea din 24 iulie 2023, Lin (C-107/23 PPU, EU:C:2023:606), nu asigură un nivel de protecție a drepturilor fundamentale comparabil sau echivalent. Într-o atare situație, se ridică în mod inevitabil și problema conținutului dreptului consacrat de articolul 49 alin. (1) din Cartă și a înțelesului ce trebuie atribuit acestuia în dreptul Uniunii (Hotărârea din 5 decembrie 2017, M.A.S. și M.B., C-42/17, EU:C:2017:936, punctul 54), domeniu în care competența de interpretare revine exclusiv Curții de Justiție.

51. În al treilea rând, instanța de trimitere trebuie să evalueze și dacă împlinirea termenului de prescripție a răspunderii penale în litigiul de față – care, în acord cu jurisprudența națională, ar fi putut interveni la data de 23 martie 2022, anterior Hotărârii din 24 iulie 2023, Lin (C-107/23 PPU, EU:C:2023:606) – ridică probleme din perspectiva principiului legalității incriminării și pedepsei, astfel cum este garantat de Cartă și de Convenția Europeană.

52. În al patrulea rând, instanța de trimitere are obligația să evalueze, în final, dacă, în reperele de interpretare a dreptului Uniunii furnizate prin Hotărârea din 24 iulie 2023, Lin (C-107/23 PPU, EU:C:2023:606), subordonarea obligației sale de a da efect deplin acestui drept unei evaluări proprii, prealabile, a riscului sistemic de impunitate în absența unor criterii legale, astfel cum rezultă din jurisprudența națională, este compatibilă cu dreptul Uniunii.

53. Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și domnul M.G.D. au arătat că dreptul Uniunii invocat este aplicabil litigiului de față, iar consecințele divergente ce rezultă din interpretările dreptului oferite de Curtea de Justiție, pe de o parte, și de Înalta Curte de Casație și Justiție, pe de altă parte, reclamă intervenția Curții, în cadrul mecanismului prevăzut de art. 267 TFUE.

Opinia instanței naționale

54. În opinia instanței de trimitere, în raport cu normele ce fac obiectul primei întrebări, dreptul Uniunii se opune ca, în lipsa unei dispoziții de drept intern care să stabilească o sumă minimă pentru a considera gravă o fraudă care aduce atingere intereselor financiare ale Uniunii Europene, o astfel de fraudă în materie de TVA să poată fi considerată gravă exclusiv atunci când ea implică o sumă mai mare de 50.000 de euro.

55. Împrejurarea că, în îndeplinirea obligațiilor ce îi revin pe țărâmul articolului 2 alineatul (1) din Convenția PIF, un stat membru optează pentru sancționarea penală, cu pedepse privative de libertate, a fraudelor în domeniul TVA indiferent de cuantumul prejudiciului produs, nu poate avea semnificația excluderii automate, din sfera de aplicare a dreptului Uniunii, a tuturor faptelor prin care se cauzează prejudicii cu o valoare inferioară limitei de 50.000 de euro. Acest ultim prag valoric nu reflectă un criteriu unic, strict determinat, pentru caracterizarea ca fiind gravă a unei fraude privind TVA, ci o limită maximă pe care statele membre trebuie să o aibă în vedere, atunci când, în îndeplinirea obligațiilor ce le revin, optează pentru a prevedea în legislația internă o sumă minimă pe care o implică o fraudă gravă.

56. Anterior armonizării, de către legiuitorul Uniunii, prin Directiva PIF, a regimului juridic aplicabil fraudelor care aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii, sancționarea penală a acestei categorii de fraude, indiferent de valoarea prejudiciului produs, a fost lăsată la latitudinea statelor membre, în lumina libertății lor de a alege sancțiunile aplicabile în domeniul protejării intereselor financiare ale Uniunii și corespunzător competenței partajate între Uniune și statele membre în acest domeniu.

57. Prin urmare, în absența unei dispoziții de drept intern care să prevadă o sumă minimă, pot fi avute în vedere alte împrejurări care, potrivit legislației statului membru, pot constitui cauze sau circumstanțe agravante și care, în concret, imprimă fraudelor comise anterior datei de 6 iulie 2019 un caracter grav, cum ar fi, de exemplu, forma continuată a infracțiunii comise. Revine instanței naționale obligația de a stabili incidența unor astfel de cauze sau circumstanțe prevăzute de legea națională, în litigiile aflate pe rolul acestora.

58. În ceea ce privește normele a căror interpretare face obiectul celei de-a doua întrebări, instanța de trimitere consideră că dreptul Uniunii nu se opune ca, în cadrul unei proceduri penale având ca obiect fraude grave privind TVA, instanța națională să lase neaplicat un standard național de protecție referitor la principiul *lex mitior*, consacrat în jurisprudența obligatorie a instanței supreme din acel stat membru, standard potrivit căruia interdicția creării unei *lex tertia* permite valorificarea efectului întreruptiv de prescripție al actelor de procedură efectuate anterior invalidării dispoziției legislative naționale care reglementează cauzele de întrerupere a termenelor de

prescripție a răspunderii penale, numai dacă se stabilește caracterul mai favorabil, în ansamblu, al legislației sub imperiul căreia s-au efectuat respectivele acte de procedură.

59. Astfel, potrivit standardului constituțional consacrat prin Decizia nr. 265/2014 a Curții Constituționale (care valorifică jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului cu privire la articolul 7 par. 1 din Convenție), principiul aplicării retroactive a legii penale mai favorabile implică, în ipoteza unei succesiuni de regimuri juridice, alegerea și aplicarea acelei legi care, în ansamblu, asigură o situație mai favorabilă pentru persoana acuzată, fără a fi permisă, în schimb, combinarea prevederilor favorabile din legile succesive și crearea, pe cale judecătorească, a unei *lex tertia*.

60. În cazul statelor membre, noțiunea de lege include, alături de dreptul intern, și dreptul Uniunii care, urmare a aderării, în raport cu jurisprudența Curții (Hotărârea din 6 martie 2018, C-284/16, Achmea, EU:C:2018:158, punctul 41), trebuie considerat ca parte a dreptului în vigoare în orice stat membru, caracterizată prin autonomie, supremație și efect direct.

61. În dreptul național, reglementarea prescripției răspunderii penale pentru fraudele care aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii a fost integrată în două regimuri juridice care prezintă relevanță pentru litigiul de față, și anume:

- o *primă variantă* aplicabilă până la data de 25 iunie 2018, potrivit căreia actele de procedură efectuate în respectiva perioadă au produs efect întreruptiv de prescripție (în această variantă fiind integrat și dreptul pertinent al Uniunii, în interpretarea regăsită în Hotărârea din 8 septembrie 2015, Taricco și alții, C-105/14, EU:C:2015:555 și în Hotărârea din 5 decembrie 2017, M.A.S și M.B., C-42/2017, EU:C:2017:936) și

- o *a doua variantă* aplicabilă în intervalul 25 iunie 2018 – 30 mai 2022, potrivit căreia, subsecvent Deciziei nr. 297/2018 a Curții Constituționale, actele de procedură nu au avut efect întreruptiv de prescripție (pentru această variantă fiind pertinent dreptul Uniunii, în interpretarea regăsită în Hotărârea din 24 iulie 2023, Lin, C-107/23 PPU, EU:C:2023:606).

62. În opinia instanței de trimitere, aplicarea retroactivă a legii penale mai favorabile în materia întreruperii prescripției răspunderii penale pentru fraude care aduc atingere intereselor Uniunii nu implică o eventuală combinare a celor două variante normative, ci dimpotrivă, impune alegerea uneia dintre acestea, cea mai favorabilă, astfel cum va fi stabilită în concret de către instanța națională pe baza particularităților cauzei și a criteriilor pertinente ce decurg inclusiv din dreptul Uniunii.

63. Instanțele naționale au, prin urmare, libertatea de a stabili dacă legea penală mai favorabilă în ansamblu este legea în vigoare până la data de 25 iunie 2018 sau, dimpotrivă, legea ulterioară acestei date. În exercitarea acestei prerogative, instanțelor naționale le revine, însă, obligația de a da legii aplicabile în intervalul 25 iunie 2018 – 30 mai 2022 o interpretare conformă

cu dreptul Uniunii, astfel cum rezultă din jurisprudența Curții, pentru a se asigura unitatea și eficacitatea acestui drept.

64. Alegerea, din această ultimă perspectivă, a celui mai favorabil regim juridic aplicabil prescripției fraudelor care aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii nu conduce, în sine, la crearea unei *lex tertia*.

65. În opinia instanței de trimitere, o situație ipotetică de natura celei evidențiate în Decizia nr. 16/2024 a Înaltei Curți de Casație și Justiție – referitoare la un posibil concurs între infracțiunile care aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii și cele care nu intră în domeniul de aplicare a acestui drept – ridică exclusiv probleme de aplicare a dreptului intern și poate fi examinată doar în concret de instanțele naționale. O atare situație ipotetică nu ar trebui, însă, să aducă atingere supremației și efectului direct al dreptului Uniunii, deoarece recunoașterea efectului deplin al acestui drept nu poate depinde de interpretarea dată legislației naționale aplicabile în domenii supuse normelor de drept intern.

66. Sub aspectul măsurii în care dreptul Uniunii impune instanței naționale obligația de a lăsa neaplicat standardul național de protecție referitor la aplicarea legii penale mai favorabile inclusiv în situația în care s-ar putea considera, în temeiul jurisprudenței naționale, că termenul de prescripție a răspunderii penale pentru fraude care aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii s-a împlinit anterior pronunțării Hotărârii din 24 iulie 2023, Lin (C-107/23 PPU, EU:C:2023:606), instanța de trimitere consideră că răspunsul la această întrebare implică o evaluare a caracterului previzibil și accesibil al interpretării date dreptului Uniunii de către Curtea de Justiție anterior sus-menționatei hotărâri. O concluzie definitivă sub acest aspect reclamă demersul interpretativ al Curții, pentru a se asigura unitatea și eficacitatea dreptului Uniunii.

67. În orice caz, în opinia instanței de trimitere, regimul juridic aplicabil prescripției răspunderii penale pentru fraude care aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii, astfel cum decurge din legislația națională interpretată în conformitate cu dreptul Uniunii, nu ar putea fi considerat ca reflectând un standard de protecție referitor la principiul aplicării retroactive a legii penale mai favorabile care nu este echivalent sau comparabil cu standardul consacrat de articolul 7 din Convenția europeană.

68. Curtea de Justiție a stabilit că, în dreptul Uniunii, normele care reglementează prescripția răspunderii penale nu intră în domeniul de aplicare al articolului 49 alin. (1) din Cartă.

69. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat, la rândul său, că normele în materie de prescripție sunt, în principiu, legi de procedură, astfel că articolul 7 din Convenție nu împiedică aplicarea imediată, la procedurile în desfășurare, a legilor care prelungesc termenele de prescripție, din moment ce faptele nu s-au prescris niciodată; articolul 7 interzice, însă, reparația posibilității

de a sancționa penal fapte cu privire la care, potrivit legislației naționale, termenul de prescripție s-a împlinit.

70. Legislația națională nu cuprinde, la rândul său, dispoziții exprese în temeiul cărora s-ar putea considera că termenul de prescripție a răspunderii penale s-ar fi împlinit, pentru fapte de natura celor ce fac obiectul litigiului principal, anterior pronunțării Hotărârii din 24 iulie 2023, Lin (C-107/23 PPU, EU:C:2023:606). O atare concluzie ar putea fi formulată numai dacă s-ar accepta, ca efect exclusiv al aplicării jurisprudenței naționale obligatorii și în contradicție cu cele statuate de Curtea de Justiție prin această ultimă hotărâre, că actele de procedură efectuate anterior datei de 25 iunie 2018 nu au efect întreruptiv de prescripție.

71. Fără a omite că mecanismul instituit prin articolul 267 TFUE se întemeiază pe o separare clară a funcțiilor între instanțele naționale și Curte, instanța de trimitere invită, totuși, Curtea ca, la stabilirea înțelesului ce trebuie atribuit dreptului Uniunii, să ia în considerare și următoarea particularitate a standardului național referitor la aplicarea legii penale mai favorabile în materia prescripției. Deși este adevărat că, în mod tradițional, prescripția răspunderii penale a fost caracterizată ca aparținând dreptului penal material, nu este mai puțin adevărat că în legislația penală română s-au instituit treptat, începând cu anul 2012, o serie de excepții de la interdicția de aplicare retroactivă a unor norme mai severe în materia prescripției răspunderii penale pentru anumite infracțiuni grave.

72. Normele relevante sub acest ultim aspect sunt cuprinse în articolul 153 alin. (2) lit. b) și alin. (3) din Codul penal [având un conținut identic cu articolul 121 alin. (2) lit. b) și alin. (3) din Codul penal din 1968, cu modificările aduse prin Legea nr. 27/2012, publicată în Monitorul Oficial Partea I nr. 180 din 20 martie 2012], potrivit căruia *prescripția nu înlătură răspunderea penală în cazul infracțiunilor de omor, omor calificat și al infracțiunilor intenționate urmate de moartea victimei pentru care nu s-a împlinit termenul de prescripție la data intrării în vigoare a acestei dispoziții.*

73. Prin Decizia nr. 473 din 12 iulie 2018 (publicată în Monitorul Oficial Partea I nr. 942 din 7 noiembrie 2018), Curtea Constituțională a respins excepția de neconstituționalitate a acestor dispoziții, constatând că ele nu contravin principiului constituțional al retroactivității legii penale mai favorabile, chiar dacă sunt mai severe și se aplică retroactiv faptelor săvârșite anterior intrării lor în vigoare. În opinia instanței de trimitere, poziția Curții ar putea fi caracterizată ca o expresie a prevalenței acordate, la nivel constituțional, laturii procedurale a reglementării în materia prescripției, de vreme ce consecința acestei opțiuni constituționale este aceea a aplicării retroactive a unor norme mai severe unei categorii determinate de infracțiuni grave.

74. Instanța de trimitere consideră relevantă, de asemenea, orientarea Curții Europene într-o situație juridică substanțial asemănătoare, decurgând din divergențe jurisprudențiale privind

modalitatea de aplicare în timp a legilor penale în materie de prescripție. Curtea a statuat că nu se ridică problema unei eventuale încălcări a articolului 7 din Convenție, printr-o dispoziție care ar avea ca efect reparația posibilității de a sancționa fapte cu privire la care termenul de prescripție s-a împlinit, de vreme ce reclamantul a fost condamnat pentru fapte pentru care dreptul de a declanșa acțiunea penală nu fusese niciodată stins prin prescripție și el nu a suferit, ca urmare a schimbării jurisprudenței în materia prescripției, un prejudiciu mai mare decât cel la care era expus la momentul săvârșirii infracțiunii (Decizia Borcea împotriva României, 55959/14, CE:ECHR:2015:0922DEC005595914, pct. 65).

75. În fine, instanța de trimitere consideră că, în conformitate cu obligațiile ce îi revin în temeiul dreptului Uniunii, în reperere de interpretare furnizate prin Hotărârea din 24 iulie 2023, Lin (C-107/23 PPU, EU:C:2023:606, pct. 91), îndatorirea sa de a da efect deplin acestui drept în procedurile penale referitoare la fraude grave în materie de TVA nu poate fi condiționată de o analiză prealabilă, distinctă, a existenței unui risc sistemic de impunitate pentru fraude de această natură.

Justificarea solicitării de a se pronunța o hotărâre preliminară în procedura accelerată

76. În prezenta cauză, urgența este justificată, pe de o parte, prin aceea că se impune înlăturarea, în cel mai scurt timp, a incertitudinii ce afectează în mod persistent chestiuni fundamentale referitoare atât la dreptul Uniunii, cât și la dreptul național. Pe de altă parte, urgența este justificată și de necesitatea de a se clarifica, într-un termen scurt, situația juridică a persoanei implicate într-o procedură penală de o perioadă semnificativă de timp și de a se evita, astfel, orice risc ce ar putea afecta o eventuală reluare a judecății.

PREȘEDINTE
JUDECĂTOR
JUDECĂTOR

Simona Elena Cîrnaru
Rodica Aida Popa
Oana Burnel

10 aprilie 2025